

Докторант, Дорошенко І.В.,
к.е.н., доцент, Дорошенко В.І.,
канд. геогр. наук, Делі О. О.

Київський національний університет ім. Т. Шевченка

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ ТА ЇЇ РОЛЬ ПІД ЧАС ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ

Досліджено діяльність Верховної Ради України щодо подолання наслідків світової фінансової кризи в Україні.

Окреслено напрями діяльності Верховної Ради України та інших органів влади, спрямовані на вихід з фінансової кризи.

Запропоновано для виходу з кризи спрямувати дії Верховної Ради України на створення загальнонаціональної антикризової програми в якості програми спільних дій уряду, Національного банку і парламенту.

Researched the Verkhovna Rada of Ukraine activity as for the financial crisis consequences overcoming in Ukraine.

Circled out the Verkhovna Rada of Ukraine and other governmental bodies activity tendencies and other government bodies, aimed to overcome the financial crisis.

Proposed certain ways to meet the crisis, that is: to direct the Verkhovna Rada of Ukraine activity on creating public national anti-crisis program as the program of the unified government, the National Bank and Parliament measures and actions.

Вступ. Багатовимірність кризи в Україні, той факт, що глибина падіння вітчизняної економіки суттєво перевищила аналогічні показники переважної більшості країн світу, які також потерпають від світової фінансової кризи, засвідчують необхідність детального дослідження генези та проявів негативних процесів в Україні, виявлення внутрішніх суперечностей, які лежать в їх основі.

Аналіз останніх досліджень. Світовій фінансовій кризі присвячені статті багатьох економістів та фінансистів України. Це і статті міністра фінансів України В.Пинзеника, і голови ради інвесторів при Кабінеті міністрів України С.Тигіпка, і доктора економічних наук П.Гайдуцького. Проте, ніхто з них не аналізував детально діяльність органів влади щодо виходу з кризи.

Постановка завдання. Дослідити діяльність Верховної ради України, спрямовану на подолання наслідків світової фінансової кризи в Україні.

Результати дослідження. Економічна криза, яка набула особливого розвитку в Україні, починаючи з вересня 2008 року, здобуває дедалі ширших вимірів, розповсюджуючись на грошово-кредитну, фіскальну, соціальну сфери, невпинно погіршуючи соціальне самопочуття та очікування суб'єктів ринку й пересічних громадян.

Прояв кризових явищ в Україні восени 2008 р. Стимулював реалізацію відповідних антикризових заходів. В цілому урядом було подано на до Верховної ради більше 160 законопроектів антикризового характеру. Крім цього, немало законопроектів було розроблено представниками різних політичних угруповань, що є присутніми у парламенті.

Найпершим нормативним актом у боротьбі з прогресуючою кризою, стало рішення РНБОУ «Про невідкладні заходи з посилення фінансово-бюджетної дисципліни та мінімізації негативного впливу світової фінансової кризи на економіку України» від 20.10.2008 р., введене в дію Указом Президента від 24.10.2008 р. Зокрема офіційним початком антикризової роботи Верховної ради України можна назвати скасування Президентом свого указу "Про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України VI скликання та призначення позачергових виборів" № 911/2008 від 9 жовтня 2008 року [1].

Враховуючи загрозливі тенденції у банківському секторі та реальному секторі економіки, зумовлені світовою фінансовою кризою, РНБОУ окреслила основні напрямки антикризової політики та визначила низку комплексних заходів, реалізація яких була покладена на уряд, НБУ, СБУ та Генеральну прокуратуру.

В даній ситуації влада країни виявилася не готовою у повній мірі протистояти розвитку кризових явищ та забезпечити цілеспрямовану зосереджену протидію. Значна кількість антикризових заходів потребує фінансування з державного бюджету, а деякі досі залишаються лише стратегічними намірами, реалізація яких має відбуватися шляхом прийняття наступних нормативних актів.

29 жовтня, Верховна Рада прийняла в першому читанні президентський проект закону "Про першочергові заходи по запобіганню негативним наслідкам фінансової кризи і про внесення змін до деяких законодавчих актів України" [2]. Серед передбачених антикризових заходів і вимог МВФ, прийнятих парламентом, - відміна податку на додану вартість для сільськогосподарських

підприємств, рекапіталізація постраждалих від кризи банків. Також Кабмін зобов'язується два роки не збільшувати мінімальну зарплату до рівня прожиткового мінімуму, переглянути умови індексації соціальних виплат і не підвищувати в грудні 2008 - січні 2009 року зарплати працівникам бюджетної сфери [3].

Законопроект передбачає створення в державному бюджеті стабілізаційного фонду за рахунок надпланових надходжень від приватизації держмайна в 2008 році й надходжень від приватизації в повному обсязі в 2009 році, а також за рахунок цільового розміщення державних цінних паперів, для підтримки банків і бізнесу.

Законопроект також передбачає збільшення ресурсів Фонду гарантування вкладів за рахунок 25% прибутку Національного банку; відшкодування Фондом гарантування вкладів до 150 тис. гривень вкладникам ліквідованих банків, заборону на період до 2011 року банкам, що порушують нормативні вимоги НБУ, розподіляти прибуток і виплачувати дивіденди [4].

Варто відзначити, що попри розпад парламентської більшості та розбіжності поглядів між депутатами, антикризові законопроекти приймалися з мінімальними затримками. Не зважаючи на негативну оцінку експертів, зокрема директора економічних програм Центру Разумкова Василя Юрчишина, котрий охарактеризував прийняті законопроекти як більше психологічні, ніж економічні, парламент продовжував працювати за встановленим курсом [5].

Загалом, протягом четвертої сесії (січень – липень 2009 року) Верховною радою шостого скликання було розглянуто близько 170 законопроектів. З них лише шість мають антикризовий характер. Зокрема:

- Проект №3353 від 04.02.2009 «Про внесення змін до деяких законів України щодо запобігання негативним наслідкам впливу світової фінансової кризи на розвиток агропромислового комплексу" з пропозиціями Президента України від 14.01.2009. Запровадження заходів, спрямованих на запобігання негативних наслідків для агропромислового комплексу, зумовлених міжнародною фінансовою кризою (зокрема – на ринку зерна, м'яса, соняшника і соняшникової олії).

Надання права Кабінету Міністрів України встановлювати своїм рішенням тариф (ціну) на вартість зберігання відповідного об'єкта цінового регулювання

(за календарний місяць такого зберігання).

Законодавче врегулювання комплексу заходів щодо банківських кредитів, отриманих сільськогосподарськими товаровиробниками у 2005-2008 роках шляхом внесення змін до Закону України «Про першочергові заходи щодо запобігання негативним наслідкам фінансової кризи та про внесення змін до деяких законодавчих актів України».

- Проект №3515 від 19.02.2009 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» (щодо послаблення негативного впливу світової фінансової та економічної кризи на вітчизняну нафтопереробну галузь). Закон передбачає внесення змін до:

- Закону України «Про Митний тариф України» в частині встановлення імпортного мита на бітум нафтовий у розмірі 10% від його митної вартості;

- Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» в частині скасування експортного мита на скраплені газу (крім природного);

- до Декрету Кабінету Міністрів «Про акцизний збір» стосовно вилучення з числа об'єктів оподаткування нафтопродуктів, що ввозяться для промислової переробки за прямими договорами на нафтопереробні підприємства України, які мають усі стадії технологічного процесу з виготовлення нафтопродуктів за переліком визначеним Кабінетом Міністрів України відповідно до Закону України «Про ставки акцизного збору на деякі товари (продукцію)»;

- Проект №922-VI від 03.03.2009 "Про внесення змін до деяких законів України щодо запобігання негативним наслідкам впливу світової фінансової кризи на розвиток агропромислового комплексу" з пропозиціями Президента України від 20.02.2009 року:

1. Надання права Кабінету Міністрів України встановлювати своїм рішенням тариф (ціну) на вартість зберігання відповідного об'єкта цінового регулювання (за календарний місяць такого зберігання).

2. Врегулювання комплексу заходів щодо банківських кредитів, отриманих сільськогосподарськими товаровиробниками у 2005-2008 роках шляхом внесення змін до Закону України «Про першочергові заходи щодо запобігання негативним наслідкам фінансової кризи та про внесення змін до деяких законодавчих актів України»;

- Проект №3459-1 від 21.05.2009 «Про захист майнових прав громадян у

період виходу економіки України зі стану фінансової кризи». Пропонується на період виходу економіки України зі стану фінансової кризи ввести мораторій на погашення банками кредиторської заборгованості фізичних осіб – клієнтів банку, шляхом відчуження майна внесеного як застава по кредитним угодам з цими особами у разі коли заставним майном є житлова нерухомість в якій постійно проживають громадяни;

- Проект № 3585 від 23.06.2009 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з метою подолання негативних наслідків фінансової кризи». Закон передбачає:

- встановлення обов'язкового продажу протягом не пізніше п'яти днів з дня надходження 50 відсотків обсягу надходжень в іноземній валюті першої групи.

Класифікатора іноземних валют Національного банку України на користь резидентів через уповноважені банки та уповноважені фінансові установи на міжбанківському валютному ринку України;

- надання права комерційним банкам за погодженням з позичальником у термін до 31 грудня 2009 року проводити реструктуризацію заборгованості за іпотечними кредитами позичальників;

- введення на 2009-2010 роки мораторію на примусове виселення із житла, в якому проживає або зареєстрована фізична особа – іпотекодавець, у разі якщо відсотки за іпотечним житловим кредитним договором сплачуються своєчасно або з максимальною затримкою до двох місяців, а також документально врегульовано питання реструктуризації боргу, на узгоджених з банком умовах.

Крім цих змін, вносяться корективи в Закон України «Про податок на додану вартість» включається пункт згідно я яким сума податку на додану вартість, що повинна сплачуватися до бюджету молочними та м'ясними переробними підприємствами, у повному обсязі спрямовується виключно для виплати дотацій сільськогосподарським товаровиробникам за продані ними переробним підприємствам молоко і м'ясо в живій вазі.

Також, у червні урядом було подано на розгляд парламенту законопроект «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей проведення заходів з фінансового оздоровлення банків» [6]. Закон спрямований, зокрема, на вдосконалення законодавства у сфері кредитно-

фінансового регулювання, забезпечення стабільного функціонування банківської системи та реалізації ефективних заходів щодо підтримки ліквідності банків України та формування резервів, приведення у відповідність з реаліями сьогодення механізму погашення фізичними та юридичними особами заборгованості за іпотечними та іншими кредитами.

Документом пропонується надати право комерційним банкам за погодженням з позичальником у термін до 31 грудня 2009 року проводити реструктуризацію заборгованості за іпотечними кредитами позичальників - фізичних осіб на придбання житлової нерухомості без пониження фінансового класу позичальника шляхом: надання позичальникам відстрочки сплати суми основного боргу за кредитними договорами на термін не більше двох років, подовження терміну кредитних договорів на строк до 10-ти років з урахуванням обмежень, що діють в комерційних банках, зміни способу нарахування відсотків.

У законі також пропонується ввести на 2009-2010 роки мораторій на примусове виселення із житла, в якому проживає, або зареєстрована фізична особа - іпотекодавець, у разі якщо відсотки за іпотечним житловим кредитним договором сплачуються своєчасно, або з максимальною затримкою до двох місяців, а також документально врегульовано питання реструктуризації боргу, на узгоджених з банком умовах [7].

На наш погляд, головною проблемою діяльності парламенту є те, що питання антикризових заходів безпосередньо пов'язувалися з питаннями про фінансування дострокових виборів. Саме це, разом з не завжди доречними діями Уряду та Президента, заважає депутатам зосередитись на основному – розробленні, розгляді та ухваленні законопроектів, спрямованих на подолання наслідків міжнародної фінансово-економічної кризи. Більшу конструктивність діяльності забезпечить повне розмежування питання подолання кризи і питання позачергових виборів.

Висновки. Отже, Україна залишилася практично єдиною державою на європейському континенті та в СНД, яка до сьогоднішнього дня не має загальнонаціональної антикризової програми в якості програми спільних дій уряду, Національного банку і парламенту.

На жаль, суспільство виявилось не готовим протиставити викликам кризи цілеспрямовану консолідовану протидію. Практична реалізація засобів

антикризової політики відбувалася вельми непослідовно. Різке зниження дієздатності влади в умовах політичної кризи обумовило неможливість повномасштабної реалізації передбаченого інструментарію. Чимало з ухвалених заходів антикризової політики досі залишаються лише стратегічними намірами, реалізація яких має відбуватися шляхом прийняття наступних нормативних актів. Значна кількість антикризових заходів потребує фінансування з державного бюджету, відтак ефективність цих заходів залежатиме від здатності уряду забезпечити належні бюджетні надходження.

Список літератури

-
1. Президент переніс дату виборів на 14 грудня. / [Електронний ресурс] // NEWSru.ua – 20.11.2008 – Режим доступу: <http://www.newsru.ua/ukraine/20oct2008/14.html>
 2. Закон України «Про першочергові заходи щодо запобігання негативних наслідків фінансової кризи та про внесення змін до деяких законодавчих актів України» // Верховна Рада України. – Офіційний документ. - Голос України від 05.11.2008 - № 211
 3. МВФ надав Україні антикризовий кредит на суму 16,4 млрд. дол. / [Електронний ресурс] // NEWSru.ua – 06.11.2008 – Режим доступу: <http://txt.newsru.ua/finance/06nov2008/groshi.html>
 4. Верховна Рада затвердила першочергові антикризові заходи / [Електронний ресурс] // Український формат – 03.11.2008. – Режим доступу: <http://format.ua/index.php?go=News&in=view&id=2296>
 5. Антикризовий закон матиме більше психологічний ефект / [Електронний ресурс] // Центр Разумкова – 2008. – Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/ukr/expert.php?news_id=855
 6. Проект Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей проведення заходів з фінансового оздоровлення банків». [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – 2009. – Режим доступу: http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc34?id=&pf3511=35486&pf35401=143696. Назва з екрану
 7. Парламент ухвалив зміни до законодавства щодо подолання негативних

наслідків фінансової кризи / [Електронний ресурс] // Ukrinform – 2009. –
Режим доступу: <http://www.ukrinform.ua/ukr/order/?id=817846>